

Znaczenie przedsiębiorstw handlu wewnętrznego dla rynku pracy

W 2012 r. w polskiej gospodarce pracowało 14172,0 tys. osób, w tym 15,0% w sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” (wykr. 1). Jest to udział sytuujący tę sferę gospodarki na drugim miejscu (po przemyśle) jako pracodawcę.

Handel jest sferą gospodarki dynamicznie reagującą na sytuację społeczno-gospodarczą. W okresie koniunktury gospodarczej zatrudnienie w handlu wzrastało bardziej dynamicznie niż w całej gospodarce, ale też w okresie spadku dynamiki rozwoju gospodarczego w latach 2009—2012 szybko zmniejszało się (wykr. 2). Niemniej kryzysowa sytuacja nie miała wpływu na znaczenie handlu jako pracodawcy. W II kwartale 2012 r. wśród firm, które poszukiwały pracowników przez internetową giełdę pracy (Pracuj.pl), dominowały firmy handlowe

(prawie 23 tys. ofert). Na kolejnych miejscach usytuowały się bankowość, finanse i ubezpieczenia (14 tys.), telekomunikacja i zaawansowane technologie (10 tys.) oraz przemysł ciężki (9 tys.).

Handel jest najbardziej popularną branżą zarówno wśród oferujących zatrudnienie, jak i osób poszukujących pracy. Pojawia się również najczęściej w preferencjach zawodowych użytkowników portalu¹.

Dynamika liczby pracujących ogółem w gospodarce narodowej w 2008 r., przyjmując rok 2005=100, wynosiła 108,9%, w 2009 r. — 106,9%, a w 2012 r. — 109,9%. Dla sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” wskaźniki te były niższe i kształtowały się odpowiednio: 110,6%, 105,4% i 102,6%.

PRACUJĄCY W HANDLU WEDŁUG RODZAJU I WIELKOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Znacznie więcej osób zatrudnionych jest w handlu detalicznym (1179,3 tys. w 2012 r.) niż w hurcie (711,7 tys.), ze stosunkowo nieznacznymi zmianami ich udziału wśród ogółem pracujących w sferze handlu w latach 2000—2012. Udział pracujących w handlu detalicznym oscylował w granicach 54—57%, a 33—34% dla hurtu (wykr. 3).

¹ Kuczevska (2012), s. 108.

W początkowym okresie zmniejszenia dynamiki rozwoju gospodarczego większy spadek liczby pracujących odnotowano w handlu hurtowym niż detalicznym (lata 2009—2011). Wynikało to z silnej konkurencji w handlu hurtowym, jak i z dynamicznego rozwoju centrów dystrybucji oraz logistycznych, świadczących istotnie szerszy i bardziej profesjonalny zakres usług niż tradycyjne hurtownie. Od 2010 r. systematycznie zmniejszała się liczba pracujących w handlu detalicznym (wykr. 4), co wynika przede wszystkim:

- z redukcji zatrudnienia w przedsiębiorstwach handlowych poszukujących możliwości obniżania kosztów;
- ze zmniejszającej się liczby małych, niezależnych sklepów, mających silną konkurencję w postaci dynamicznie rozwijających się sklepów dyskontowych, a także sieci sklepów wielkopowierzchniowych (supermarkety i hipermarkety).

Jeśli liczbę pracujących w handlu hurtowym w 2005 r. przyjmiemy za 100,0%, to w 2008 r. dynamika pracujących wynosiła 114,2%, w 2009 r. — 106,8%, a w 2012 r. — 102,6%. Dla handlu detalicznego wskaźniki te były niższe i kształtowały się odpowiednio: 108,1%, 103,1% i 99,8%.

W tabl. 1 przedstawiono dane GUS dotyczące pracujących w gospodarce narodowej ogółem oraz w sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych”. W handlu znacznie wyższy był udział pracujących w przedsiębiorstwach zatrudniających do 49 osób niż w całej gospodarce (w 2011 r. odpowiednio 65,5% i 46,9%), co wynikało z jego bardzo rozdrobnionej struktury.

TABL. 1. PRACUJĄCY W GOSPODARCE NARODOWEJ I W SEKCJI „HANDEL; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH” WEDŁUG WIELKOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Wyszczególnienie <i>a</i> — liczba pracujących <i>b</i> — struktura		Ogółem	Przedsiębiorstwa o liczbie pracujących		
			do 49 osób	50—249	250 osób i więcej
Gospodarka narodowa					
2008	<i>a</i>	11620223	5409563	2535208	3675452
	<i>b</i>	100,0	46,6	21,8	31,6
2009	<i>a</i>	11358001	5328161	2482962	3546878
	<i>b</i>	100,0	46,9	21,8	31,3
2010	<i>a</i>	11433873	5314119	2490004	3629750
	<i>b</i>	100,0	46,5	21,8	31,7
2011	<i>a</i>	11559123	5420892	2496919	3641312
	<i>b</i>	100,0	46,9	21,6	31,5
W tym sekcja „Handel; naprawa pojazdów samochodowych”					
2008	<i>a</i>	2268813	1521893	324141	422779
	<i>b</i>	100,0	67,1	14,3	18,6
2009	<i>a</i>	2179535	1428702	333432	417401
	<i>b</i>	100,0	65,6	15,2	19,2
2010	<i>a</i>	2189040	1440316	327349	421375
	<i>b</i>	100,0	65,8	15,0	19,2
2011	<i>a</i>	2158814	1413253	314710	430851
	<i>b</i>	100,0	65,5	14,6	19,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie publikacji *Pracujący...* (z lat 2008, 2009 i 2011), GUS.

Udział pracujących w małych przedsiębiorstwach handlowych wzrasta w okresie koniunktury, kiedy osoby bezrobotne podejmują próbę znalezienia lub stworzenia własnych miejsc pracy w tej sferze gospodarki. W handlu jest to nieco łatwiejsze niż w innych działach gospodarki, gdyż niższe są koszty utworzenia stanowiska pracy, a także nie wymaga się specjalistycznych kwalifikacji i umiejętności, jak np. w transporcie, edukacji czy informacji, a ponadto koszty pracy są niższe niż przeciętnie w gospodarce. Ogółem na 1 zatrudnionego w gospodarce w 2011 r. koszty pracy przypadające na 1 przepracowaną godzinę kształtowały się na poziomie 31,38 zł, natomiast w sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” — 25,50 zł (*Rocznik...*, 2011).

Dynamicznie rośnie znaczenie przedsiębiorstw handlowych z kapitałem zagranicznym jako pracodawcy (wykr. 5). Według GUS w 2011 r. liczba pracujących w przedsiębiorstwach handlowych z udziałem kapitału zagranicznego wzrosła w porównaniu z rokiem 2005 o przeszło 150%, a ich udział w łącznej liczbie pracujących w handlu wzrósł z 11,9% w 2005 r. do 17,1% w roku 2011.

Pracujący w przedsiębiorstwach handlowych z kapitałem zagranicznym w większości zatrudnieni są w przedsiębiorstwach dużych, zatrudniających 250 i więcej osób (73,6% w 2011 r.). Są to najczęściej hipermarkety, supermarkety oraz sklepy dyskontowe, a także hurtownie *cash and carry* oraz centra dystrybucyjne i logistyczne (tabl. 2).

**TABL. 2. PRACUJĄCY W PRZEDSIĘBIORSTWACH Z KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM
W SEKCJI „HANDEL; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH”
WEDŁUG WIELKOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW**

Wyszczególnienie		Ogółem	Przedsiębiorstwa o liczbie pracujących			
<i>a</i> — liczba przedsiębiorstw	<i>b</i> — liczba pracujących		do 9 osób	10—49	50—249	250 osób i więcej
<i>c</i> — struktura						
Przedsiębiorstwa						
2005	<i>a</i>	5079	3319	1263	383	114
	<i>c</i>	100,0	65,3	24,9	7,6	2,2
2008	<i>a</i>	5766	3676	1440	495	155
	<i>c</i>	100,0	63,8	25,0	8,6	2,6
2009	<i>a</i>	6212	4072	1481	498	161
	<i>c</i>	100,0	65,6	23,8	8,0	2,6
2010	<i>a</i>	6389	4205	1518	504	162
	<i>c</i>	100,0	65,8	23,8	7,9	2,5
2011	<i>a</i>	6989	4796	1531	483	175
	<i>c</i>	100,0	68,7	21,9	6,9	2,5
Pracujący						
2005	<i>b</i>	246420	10229	26775	41128	168288
	<i>c</i>	100,0	4,2	10,9	16,6	68,3
2008	<i>b</i>	332862	11802	31691	52414	236955
	<i>c</i>	100,0	3,8	9,5	15,6	71,1
2009	<i>b</i>	337621	12640	32925	51664	240392
	<i>c</i>	100,0	4,0	9,7	15,2	71,1
2010	<i>b</i>	355301	12634	33782	52408	356477
	<i>c</i>	100,0	3,7	9,5	14,7	72,1
2011	<i>b</i>	368475	12498	34071	50797	271091
	<i>c</i>	100,0	3,4	9,2	13,8	73,6

U w a g a. Dane dotyczą przedsiębiorstw niezależnie od wielkości udziału kapitału zagranicznego.

Ź r ó d ł o: obliczenia własne na podstawie publikacji *Działalność...* (z lat 2005, 2008, 2009 i 2011), GUS.

Przedsiębiorstwa handlowe z udziałem kapitału zagranicznego są cennym pracodawcą, w tym na lokalnych rynkach pracy, oferującym liczne i różnicowane stanowiska pracy, wymagające od kandydatów zarówno wysokich kwalifikacji i umiejętności kierowniczych, jak i uczciwości oraz sprawności w świadczeniu usług handlowych. Centra handlowe niosą wiele korzyści, gdyż wspierają restrukturyzację rynków lokalnych i regionalnych, ponieważ:

- zatrudniają miejscowych i okolicznych mieszkańców wpływając na obniżenie lokalnego bezrobocia;
- przyczyniają się do powstawania w ich okolicy nowych firm, najczęściej kooperujących z centrami handlowymi, co korzystnie wpływa na rynek pracy i zamożność społeczności lokalnej, która zgłasza większe zapotrzebowanie na towary i usługi; z takiej sytuacji korzystają również małe, niezależne przedsiębiorstwa handlowe i usługowe.

W tabl. 3 przedstawiono strukturę pracujących według wielkości sklepu w układzie wojewódzkim. Ponad połowa spośród pracujących w sklepach zatrudniona była w wielkopowierzchniowych obiektach handlowych, co wskazuje na ich znaczącą rolę jako pracodawców. Zwraca uwagę zróżnicowany w po-

szczególnych województwach udział pracujących w sklepach powyżej 400 m² powierzchni sali sprzedażowej. Najniższy był w województwach, gdzie jest dużo małych, niezależnych sklepów (podkarpackie, małopolskie, świętokrzyskie), a najwyższy tam, gdzie intensywnie występują sieci hipermarketów i supermarketów (dolnośląskie, zachodniopomorskie, mazowieckie).

**TABL. 3. PRACUJĄCY W POLSCE W SKLEPACH
WEDŁUG WOJEWÓDZTW I WIELKOŚCI SALI SPRZEDAŻOWEJ W 2012 R.**

Województwa	Pracujący w sklepach o powierzchni sali sprzedażowej			
	do 400 m ²		powyżej 400 m ²	
	liczba	udział w %	liczba	udział w %
P o l s k a	266934	49,6	271335	50,4
Dolnośląskie	19243	44,4	24188	55,6
Kujawsko-pomorskie	14589	51,5	13737	48,5
Lubelskie	12744	50,7	12390	49,3
Lubuskie	7574	48,3	8099	51,7
Łódzkie	16540	50,6	16130	49,4
Małopolskie	26342	56,3	20472	43,7
Mazowieckie	35781	45,3	43197	54,7
Opolskie	6144	46,7	7021	53,3
Podkarpackie	16591	57,9	12049	42,1
Podlaskie	8517	51,4	8056	48,6
Pomorskie	15584	47,8	17032	52,2
Śląskie	33341	47,0	37542	53,0
Świętokrzyskie	7910	55,6	6327	44,4
Warmińsko-mazurskie	9179	53,9	7839	46,1
Wielkopolskie	26153	51,8	24316	48,2
Zachodniopomorskie	10702	45,3	12940	54,7

Ź r ó ł o: opracowanie własne na podstawie danych GUS, zamawianych przez IBRKK.

FORMY ZATRUDNIENIA W HANDLU

Według GUS w 2011 r. w gospodarce pracowało 13945,7 tys. osób, w tym 70,3% ogółu pracujących (9801,9 tys.) zatrudnionych było na podstawie stosunku pracy, natomiast 29,0% (4047,8 tys.) stanowili pracodawcy i pracujący na własny rachunek². W sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” pracowało 2208,3 tys. osób, w tym na podstawie stosunku pracy 71,6% (1580,3 tys.), zaś 28,4% (627,0 tys.) to byli pracodawcy i pracujący na własny rachunek (Kuczevska, 2012). Wynika z tego, że mimo znacznej liczby małych firm funkcjonujących w tej sekcji, udział pracodawców i pracujących na własny rachunek jest

² Do kategorii pracujących poza pracodawcami i pracującymi na rachunek własny należą: osoby wykonujące pracę nakładczą, agenci, członkowie spółdzielni produkcji rolniczej oraz duchowni. Te kategorie pracujących nie występują w handlu, co wpływa na udziały podstawowych kategorii.

niedco niższy, wyższy natomiast niż w gospodarce narodowej jako całości jest udział zatrudnionych. Wynika to ze specyfiki pracy w małych rodzinnych firmach handlowych (pracodawca — właściciel oraz pomoc członków rodziny), a także z postępującej integracji w handlu oraz nasilającej się konkurencji, w wyniku których zmniejsza się liczba pracodawców w handlu. Być może realizacja postulatów Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w celu zapewnienia w krajach Unii Europejskiej warunków do zaistnienia bardziej zrównoważonych i konkurencyjnych usług detalicznych sprzyjać będzie rozwojowi małych firm detalicznych, traktowanych jako przejaw dziedzictwa kulturowego i stylu życia.

Współczynniki zarówno przyjęć do pracy, jak i zwolnień są w sferze handlu wyższe niż ogółem w gospodarce (tabl. 4). Przyczyny tego upatruje się w specyficznych warunkach pracy w handlu, szczególnie sprzedawców, których zarobki są stosunkowo niskie, przy trudnych warunkach pracy (praca stojąca, długotrwale siedzenie przy kasie i przenoszenie ciężkich produktów, relatywnie duże narażenie na stres podczas licznych codziennych kontaktów z klientami). Wszystko to powoduje, że osoby zatrudnione często poszukują lepszej pracy, traktując obecną jako przejściową.

TABL. 4. WSPÓŁCZYNNIKI PRZYJMOWANIA DO PRACY I ZWOLNIEŃ Z PRACY OGÓŁEM W GOSPODARCE I W SEKCJI „HANDEL; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH” W %

L a t a	Współczynniki przyjmowania do pracy		Współczynniki zwolnień z pracy	
	gospodarka ogółem	sekcja „Handel”	gospodarka ogółem	sekcja „Handel”
2005	23,1	32,8	20,7	28,1
2008	26,5	39,1	25,2	33,7
2009	18,8	26,7	20,4	27,0
2010	20,3	24,9	19,5	24,7
2011	22,7	27,0	22,0	25,9

Ź r ó d ł o: Rocznik... (z lat 2005, 2008, 2009, 2010, 2011 i 2012), GUS.

Handel charakteryzuje elastyczne podejście w stosowaniu różnych form pracy, do czego zachęca zróżnicowany nurt klientów zarówno w skali dnia, tygodnia czy np. okresów przedsięwzięczych. Takie podejście przyczynia się do największego udziału w zatrudnieniu osób niepełnozatrudnionych w całej gospodarce (tabl. 5).

TABL. 5. PRACUJĄCY W PEŁNYM I NIEPEŁNYM WYMIARZE CZASU PRACY W %

L a t a	Pełnozatrudnieni		Niepełnozatrudnieni	
	ogółem w kraju	„Handel; naprawa pojazdów samochodowych”	ogółem w kraju	„Handel; naprawa pojazdów samochodowych”
2005	90,4	86,1	8,4	11,5
2008	91,2	89,9	7,6	7,9
2009	90,9	89,7	7,9	8,5
2010	91,1	89,4	7,8	8,7
2011	91,2	89,1	7,6	9,1

Ź r ó d ł o: jak przy tabl. 4.

WYNAGRODZENIA W HANDLU

Według danych GUS za 2012 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej wynosiło 3522 zł i wzrosło w stosunku do 2009 r. o 13,5%. Wynagrodzenia w sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” były niższe niż średnia płaca w gospodarce, a co więcej wzrastały w nieco wolniejszym tempie (o 12,2%) w porównaniu z rokiem 2009. Z kolei różnica między przeciętną płacą w gospodarce i w rozpatrywanej sekcji wynosiła ok. 20% (wykr. 6).

Płace w handlu są zróżnicowane w zależności od jego rodzaju (handel hurtowy, detaliczny, międzynarodowy i elektroniczny), zajmowanego stanowiska i własności kapitału (tabl. 6). Wskazują na to wyniki ogólnopolskiego badania wynagrodzeń przeprowadzonego w 2011 r. na grupie ponad 100 tys. osób z ponad 20 tys. firm³. Najlepiej zarabiali dyrektorzy i pracownicy zarządu zatrudnieni w handlu

³ http://biznes.pl/magazyny/manager/hr/place_w_handlu_w_2011_roku,5109090,magazyn_detal.html.

międzynarodowym. W przypadku handlu krajowego lepiej wynagradzani byli pracujący w handlu hurtowym niż detalicznym (na tych stanowiskach różnica wynosiła ok. 5%). Najmniej zarabiali tzw. pracownicy szeregowi, przy czym zatrudnieni w firmach z przewagą kapitału polskiego otrzymywali wynagrodzenie w wysokości 2580 zł, o ok. 23% mniej niż pracownicy firm zagranicznych.

TABL. 6. WYNAGRODZENIA BRUTTO W HANDLU W ZALEŻNOŚCI OD JEGO RODZAJU I ZAJMOWANEGO STANOWISKA W ZŁ

Wyszczególnienie	Handel			E-commerce
	detaliczny	hurtowy	międzynarodowy	
Dyrektor/zarząd	11500	12000	16000	—
Kierownik	3900	5250	6650	4900
Starszy specjalista	4250	4900	5500	4800
Specjalista	3100	3500	4000	3000
Pracownik szeregowy	1800	2500	3000	2400

Źródło: *Wynagrodzenia...* (2012).

BEZROBOCIE W HANDLU

Na koniec I połowy 2013 r. z 1734,4 tys. bezrobotnych 302,3 tys. uprzednio pracowało w sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” (tabl. 7).

TABL. 7. BEZROBOTNI POPRZEDNIO PRACUJĄCY W SEKCJI „HANDEL; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH” (stan na koniec I półrocza)

L a t a	Liczba bezrobotnych uprzednio pracujących w tys.		Udział bezrobotnych w sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” w ogólnej liczbie bezrobotnych w %
	ogółem w gospodarce	sekcja „Handel; naprawa pojazdów samochodowych”	
2005	2147,6	388,2	18,1
2008	1119,8	200,4	17,9
2009	1309,0	195,6	14,9
2010	1467,4	245,9	16,8
2011	1497,0	259,5	17,3
2012	1595,4	277,9	17,4
2013	1734,4	302,3	17,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie publikacji *Bezrobocie...* (z lat 2005, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 i 2013), GUS.

Bezrobotni poprzednio pracujący w sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” stanowili w ogólnej liczbie bezrobotnych 17,4% na koniec I półrocza 2013 r. Od 2011 r. udział ten praktycznie nie zmieniał się, co wynika z rosnącej liczby bezrobotnych, którzy pracowali zarówno w skali całej gospodarki, jak i w sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych”.

MOŻLIWOŚCI PRACY W HANDLU W OKRESIE SPOWOLNIENIA GOSPODARKI

Obecnie, mimo trudnych warunków gospodarowania wynikających ze spowolnienia rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, większość działających w Polsce krajowych i zagranicznych sieci handlowych inwestuje i planuje nowe inwestycje, a zatem nowe miejsca pracy. Zwiększanie zatrudnienia deklarują największe sieci z artykułami żywnościowymi, takie jak: Biedronka, Lidl, Tesco, Piotr i Paweł, Auchan, Carrefour i Żabka. Ekspansja dotyczyć ma nie tylko wielkich miast. Przykładowo Tesco uruchamia supermarkety w coraz mniejszych miejscowościach, co poprawia sytuację na lokalnych rynkach pracy.

Poszukiwanie przez przedsiębiorstwa handlowe pracowników na zróżnicowane stanowiska (np. kierownik hipermarketu, kierownicy działów, kierownik kas, kasjer, sprzedawca, pracownik ds. cen, pracownik ds. kontroli zapasów) stwarza możliwości znalezienia pracy w handlu przez wiele osób o różnym wykształceniu i umiejętnościach. Warto przy tym podkreślić, że w niektórych branżach handlu zarobki są bardzo wysokie.

Sfera handlu jest działem gospodarki, w którym wiele osób poszukuje i znajduje pracę, czemu służy dobrze prowadzona polityka zatrudnienia w średnich i dużych przedsiębiorstwach handlowych, coraz częściej stawiających na długoletnią współpracę z pracownikami. Przykładowo, w sieci Tesco 90% stanowisk kierowniczych obsadzanych jest w ramach rekrutacji wewnętrznych. Jest to rezultat przygotowywania dla każdego pracownika ścieżek kariery, na wszystkie stanowiska przedsiębiorstwa handlowego określone są kompetencje potencjalnych kandydatów. Stabilne zatrudnienie w dynamicznie rozwijających się sieciach handlowych stwarza szanse na rozwój pracowników, ale także zachęca nowo przyjeżdżających do podjęcia pracy w przedsiębiorstwie (*Stabilne...*, 2012). Wiele zagranicznych sieci handlowych umożliwia pracownikom pracę za granicą. Ponadto nowe możliwości zatrudniania w handlu stwarza rozwój sprzedaży internetowej przez stacjonarne przedsiębiorstwa handlowe.

Warto też podkreślić, że niektóre przedsiębiorstwa, szczególnie dotyczy to sieci wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, oferują bezpłatne szkolenia w zakresie techniki sprzedaży, komunikacji czy autoprezentacji, co wielu osobom otwiera perspektywę pracy w handlu.

Ważne dla rynku pracy są także inicjatywy społeczne podejmowane przez sieci handlowe. Przykładowo, Carrefour realizuje projekt dotyczący polityki strategii odpowiedzialnego biznesu. Jego celem jest aktywizacja zawodowa osób dotknię-

tych chorobą psychiczną lub niepełnosprawnością umysłową, a także podniesienie społecznej świadomości ekologicznej. Osoby niepełnosprawne stanowiły ok. 2% personelu. Dotychczas, w ramach tzw. zatrudnienia wspieranego, w ciągu 2 lat stworzono w sklepach tej francuskiej sieci 500 miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych⁴.

Wnioski

Analiza pracujących w sferze handlu pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- handel jest bardzo ważnym pracodawcą w gospodarce, oferującym stanowiska dla osób o zróżnicowanych kwalifikacjach i umiejętnościach;
- dynamicznie rośnie w Polsce znaczenie przedsiębiorstw handlowych z udziałem kapitału zagranicznego jako pracodawców;
- są przedsiębiorstwa handlowe, dla których kryzys finansowo-gospodarczy stworzył warunki do rozwoju. Należą do nich przede wszystkim sieci dyskontowe, które otwierają sklepy i tworzą nowe miejsca pracy. Polityka niskich cen stosowana przez te sieci okazała się szczególnie skuteczna w okresie pogorszenia koniunktury gospodarczej;
- w handlu duża jest rotacja zatrudnienia, o czym świadczą wysokie współczynniki przyjęć do pracy i zwolnień z pracy;
- w latach 2009—2011 wynagrodzenia w handlu wzrosły o blisko 10%. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” było jednak o ok. 20% niższe niż średnia płaca w gospodarce;
- sekcja „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” generuje znaczne rozmiary bezrobocia; w ostatnich latach było to ok. 17%;
- handel, mimo specyficznych warunków pracy, cieszy się zainteresowaniem wśród osób poszukujących pracy. Sprzyja temu fakt, że poza stanowiskami kierowniczymi praca w handlu nie wymaga wysokich kwalifikacji i umiejętności.

dr Urszula Kłosiewicz-Górecka — profesor w Instytucie Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktury

LITERATURA

Bezrobocie rejestrowane I—III kwartał... (2005, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013), GUS
Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym... (2005, 2008, 2009, 2011), GUS
Kuczeńska L. (2012), *Pracujący w handlu*, [w:] *Handel wewnętrzny w Polsce 2008—2012*, IBRKK, Warszawa

⁴ http://www.dlahandlu.pl/handel_wielkopowierzchniowy/wiadomosci/carrefour_chce_do_konca-roku-zatrudniac-tysiac-niepelnospprawnych-osob,20227.html.

Pracujący w gospodarce narodowej... (2005, 2008, 2009, 2011), GUS
Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej... (2005, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012), GUS
Rynek wewnętrzny w 2012 r. (2013), GUS
Stabilne zatrudnienie w dynamicznie rozwijającej się firmie (2012), [w:] *Uniwersum TOP 100. Ranking idealnych pracodawców według studentów najlepszych polskich uczelni. 34 wywiady z najlepszymi pracodawcami*
Wynagrodzenia w handlu w 2011 r. (2012), „Poradnik Handlowca”, nr 3

SUMMARY

The article describes the importance of trade for the labor market in Poland. The analysis included working in the trade, as well as working in commercial enterprises with foreign capital. The analysis took into account layoffs and hiring factors, unemployment in trade and forms of employment and remuneration of jobs. The analysis covered the years 2000—2012, focusing on changes in the structure of employment and explaining their reasons. The CSO (GUS) data were basis for the development as well as literature on the subject, including the results of research on the labor market from different research centers.

РЕЗЮМЕ

В статье было представлено значение торговли для рынка труда в Польше. Анализом были охвачены занятые в секции торговля, а также занятые в торговых предприятиях с иностранным капиталом. В анализе учитывались коэффициенты увольнений и поступления на работу, безработица в торговле, а также формы занятости и размер вознаграждения по рабочим местам. Анализом были охвачены 2000—2012 гг. с концентрацией внимания на изменениях в структуре занятых и объяснению их причин. Основой для разработки были данные ЦСУ и литература по данной теме в том числе результаты обследований рынка труда из разных исследовательских центров.